

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Svmmæ Virtvtvm, Ac Vitiorvm , Tomus ...

Guilelmus <Peraldus>

Lvgdvni, 1585

Secvndæ partis principalis de tribus virtutibus Theologicis, Tractatus III.
De Spe.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-46132](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-46132)

ber ostēdit. Quintū est integritas, vt omnes Articuli credatur ex
 plicitē, vel implicitē, de quibus habitū est prius. Sextū est stabi-
 litas, q̄ nō facile relinquat fidem suā. Tob. . . Vitam illā expecta-
 mus, quā De⁹ daturus est his, qui fidē suā nūquā mutāt ab illo.
 Vnde valde reprehensibiles sunt illi, qui videntes aliquē hēreticū
 vel magnæ abstinentiæ, vel libenter dantē eleemosynas, credunt
 propter hoc eum esse sanæ fidei, & dimittunt fidem suam in qua
 rādū vixerūt, & quam parentes eorum tenuerūt pro fidē illius,
 non a quiescentes consilio Salomonis. Prou. i. Audi, inquit, fili
 mi dil. iplūnam patris tui: & ne dimittas legem matris tuę. Qui
 illo modo decipiuntur, non attēdunt quod nihil prohibet eum
 qui habet manum sanam & es sanum, habere oculum infirmū.
 Si nihil prohibet illū qui abstinentis est, & qui libetē dat elec-
 mosynas, habere oculum fidei corruptum. Sicut qui iam est in
 possessione rei, non de facili dimittit eam sibi auferri: sic nō de-
 bet homo de facili relinquere fidem in qua nutritus est. In tali
 casu qui cito credit, leuis est corde. Eccles. 19. Non debet homo
 moueri, si aliquos hēreticos videat vel abstinentes, vel miseri-
 cordes: cū multo plures inueniuntur tales qui sunt fidei catho-
 licę, vel si aliqui qui sunt fidei catholica, inueniātur mali. Mul-
 tum enim magnæ malitiæ sunt inter hēreticos: sed occultāt eam
 qualiter possunt: nec mirum, cū etiam seiplos occultent.

*SECUNDÆ partis principalis de tribus virtuti-
 bus Theologicis, Tractatus III. De Spe.*

*De ordine dicendorum in isto tractatu. Et de prescriptio-
 nibus Spei. CAP. I.*

Os tractatum Fidei, agendū est de Spe, hoc modo.
 Primō, descriptiones Spei ponentur. Secundō, com-
 medationi eius, insisterur. Tertio, tangerur de his qui
 bus spes adiuuatur. Quarto, de his qua spei aduersan-
 tur. Quinto, de rebus sperandis. Sexto, ad diuersitates Spei descē-
 demus. ¶ Spes sic describitur tertio libro Sētētiarū, a Magistro:
 spes, inquit, est certa expectatio futura beatitudinis, veniēs ex
 Dei gratia, & ex meritis precedentibus. ¶ Prima pars huius de-
 scriptionis haberi potest ex glossa Haymonis super illud Ro. 5.
 Probatio verō, spē. Spes, inquit, est certa expectatio gloriæ fu-
 turæ. ¶ Et notandū quod spes quādoque sumitur pro re quam
 speramus: vt ad Tit. 2. Expectantes beatā spem. Quādoque ve-
 rō pro certitudine gloriæ futuræ, vt Ro. 5. Probatio verō spem.
 § prima, Certitudinem glorię futuræ. Quādoque pro virtu-

ic: vt 1. Cor. 13. Nunc manet fides, spes, charitas. Quandoque
 motu virtutis & ita describitur hic. Item notandum quod
 duo sunt, vbi est expectatio corporalis. Intedit enim animus
 aliquid absens vt fiat presens: vnde expectas dicitur quasi em-
 rem positus spectans. Est etiam ibi permanentia in loco quare
 ad corpus. Sic duo sunt vbi est expectatio spei. Est enim intentio
 animi ad futuram beatitudinem: quam intentionem Aug. in
 de Ciuit. Dei, vocat aspectum, ostendens aspectum talem ad spem
 pertinere. Prius est, inquit, sanos oculos habere, qd fit per
 deinde aspicere, quod fit per spem. Item est ibi permanentia
 loco spirituali qui Deus est. De qua permanentia legitur Ion.
 Manete in me, & ego in vobis. Et Io. 4. Qui manet in charita-
 te, in Deo manet, & Deus in eo. Qui a Deo per peccatum recessit
 non habet expectationem quae ad spem requiritur. Item notandum
 quod est certitudo cognitionis quae opponitur dubitationi: &
 haec pertinet ad fidem. Et est certitudo fiducia quae opponitur
 titubationi, vel desperationi: & haec pertinet ad spem. Et est cer-
 titudo securitatis, quae opponitur timori separationis: & haec
 erit in patria. Item notandum quod cum motus spei sit circa illud
 quae supra nos sunt: ad eliciendum motum spei valer considerari
 liberalitatis Dei, qui seruientes sibi remunerat supra merita
 prout decet ipsu. Et haec liberalitas Dei gratia vocatur in de-
 scriptione proposita, cum dicitur, Veniens ex Dei gratia. Vale-
 etiam ad eliciendum motu spei consideratio proprii meriti, quae
 Deus promiserit se redditurum praemium his qui sibi debent
 modo seruiret. Ipse vero verax est promissa soluens. Vnde spei
 quasi duabus basibus innititur: Dei liberalitati, quae sibi seru-
 tes remunerat vt decet eam: & Dei iustitia, quae sibi seruientibus
 soluit quae promissit. Et ad haec duo pertinet duae partes
 vltima descriptionis proposita. Item notandum quod motu spei
 quandoque praecedunt merita in actu, vt in eo qui in charitate
 est, & bona opera facit quibus sperat se habiturum beatitudinem.
 Quandoque vero merita praecedunt motum spei, non in actu
 sed in sola intentione, vt in illo qui est in peccato mortali, qui
 interim facit boni quicquid potest, vt Deus illustret cor suu
 poenitentiam, qui sine praesumptione sperat habiturum beati-
 tudinem. Cogitat enim se per gratia Dei ad hoc habiturum merita,
 quibus beatitudo debeat. Describitur etiam spes ab Aug.
 in lib de Ciuit. Dei, hoc modo. Spes, inquit, est qua quis aliquid
 quod credit se peruerturum praesumit. Potest etiam sic describi
 spes est appetitus excellentis boni cum fiducia obtinendi.

De commendatione Spei.

CAP. III.

Equitur de his quæ pertinent ad commendationem Spei. Notandum ergo quod ad spei commendationem, Primò valere potest hoc, quod scriptura sacra toties monet ad spem. Multiplicatio enim admonitionis ostendit vtilitatem huius virtutis. Psal. Sperent in te qui nouerunt nomē tuū. Item, Spera in Domino, & fac bonitatem. Itē, Spera in eo, & ipse faciet. Itē, Sperate in eo omnis congregatio populi. Item Matt. 14. Habete fiduciam. & iterum Ioan. 17. Cōfidite, ego vici mundū. Nec solum scriptura, sed etiā natura videtur ad spem monere. Naturaliter enim qui debilis est & timer cadere, alicui rei adheret & innititur: vt patet in puero qui quū eleuatur ad standū, & existimat se calurum, statim adheret alicui rei. Sic naturalis ratio dicitur animo agnoscenti debilitatem & insufficientiā suam, quod fortiori se adherere debeat & inniri. Secundo hoc, quod scriptura sacra toties beatos asserit sperantes in Domino. Psalm. Beati omnes qui confidunt in eo. Itē: Beatus vir qui sperat in eo. Item: Beatus vir cuius est nomē Domini spes eius. Pro. 16. Qui sperat in Domino, beatus est. Esa. 30. Beati omnes qui expectant eum, Verē beati qui sperant in domino: optata enim eis succedunt. Tercio hoc, quod spes omnipotēti innititur. Esa. 50. Quis ambulauit in tenebris, in tenebris inquam aduersitatis, & non est iuamē ei: fulgur scilicet prosperitatis, speret in nomine domini, & innitatur super Deum suum, quia spes omnipotēti innititur: ideo firma est, & non timer ruinam. Dauid: Qui confidunt in domino, sicut mōs Sion. Spes est quæ dicit, Dominus firmamentū meū: Spes proicit se in Deū: ipse verò non est ita crudelis, vt se subtrahat, & sperātem in se cadere permittat iuxta verbum August. Quare Deus toties nos ad innitēdum sibi moneret, si supportare nos nolleret? Nō est illusor Deus, vt se ad supportandum nos offerat, & nobis innitētibz ei, in ruinā nostrā se subtrahat. Ro. 5. Spes autē nō confundit. gl. Aug. Confunditur, qui quod sperabat nō inuenit: sicut cōtingit illi qui sperat in homine. Hæc autē spes non confundit quæ est in Deo, qui nec fallit, nec fallere potest. In Psal. In te sperauerūt, & nō sunt cōfusi. Itē: Deus meus in te cōfido, nō erubescā. Itē: In te domine speraui, non confundar in æternum. Eccles. 2. Nullus speraui in eo, & cōfusus est. Vanitatis est, nō præstare fulcimentū innitenti: sed veritatis est, nō negare fulcimentū innitenti. Vnde quum Deus Veritas sit, innitēti sibi se nō subtrahit. Quarto, quod spes est velut arbor: sita in optimo loco: adheret enim diuinæ bonitatis.

ti. Vnde abundanter sentit effectū eius Thre. 3. Bonus est. Deus sperantibus in eum. Spes est iuxta fontē diuinæ misericordiæ. Ideo misericordiæ diuinæ beneficia non cessant influere ei. Dauid: Ego in misericordia tua speraui. Itē: Sperātem in domine misericordia circūdabit. Itē fiat misericordiā tua domine super nos quāsi modū sperauimus in te. Itē: Oculi domini super metuentes eū, & in eis qui sperāt super misericordiā eius. Et aliorū: Ego sicut oliua fructifera speraui in misericordiā Dei æternū. Spes arbor benedicta est, fructus vberes habēs, quāsi misericordiā Dei abūdāter irrigetur. Jerem. 17. Benedictus vir quī cōfidit in domino. Et subditur: Erit quasi lignū quod trāspūntur super aquas, quod ad humore mittit radi. ē suā, & nō timoribit cū venerit æstus. Psal. Erit tanquā lignū quod plantatū est secū decurs⁹ aquarū. ¶ Quinto cōmēdabilis est spes à multiplici effectu. Effectus vnus ipsi⁹ est securitas. Dauid: In Deo sperans non timebo quid faciat mihi homo. Meritō securus est sperans in domino, p̄tēctor enim est dominus omnīū sperantiū in Deo. Dauid: Domin⁹ p̄tēctor vitæ meæ, à quo trepidabo? Deus speranti in se pro muro est vndique. Dauid: Deus in circuitu populi sui, De⁹ est ei turris fortissima. Prou. 18. Turris fortissima nomen domini, ad ipsum confugiet iustus, & exaltabitur. Nomen domini filius Dei dicitur. Esa. 30. Ecce nomen Domini veniet de Sion in quinq. Ipse est sperantibus in se altissimū refugium. Ipse etiā est eis vrbs fortitudinis. Esa. 26. Vrbs fortitudinis nostræ Sion: saluator ponetur in ea murus & antemurale. Murus est virtus diuinitatis: antemurale meritū humanitatis. Vtrūque facit ad fortitatem nostrā. ¶ Itē spes meretur intelligentiā, & Dei auxiliū. De Primo, Sap. 3. Qui confidunt in illo, intelligēt veritatem. Pro. 17. dicitur de expectate futura bona. Quocunq; se verū prudēter intelligit: agnoscit enim etiā aduersa diligētibus Deo cooperari in bonum. De secundo, in Psal. In ipso speraui cōmēdo, & adiutus sum. ¶ Item spes liberat vel tribulationē amittit: vt patet in Susanna, Dan. 3. quæ flēs suspexit ad cælū. Et enim cor eius fiduciam habēs in domino. Et in Psal. legitur te sperauerūt patres nostri: sperauerūt, & liberaſti eos. Vel liberat patientiam dando: qui modus liberationis melior est. Gen. Melius liberat quā patientiam dat. Spes patienter facit portio onus presentis miseria. Gen. 49. Vidit requiem quæ esset bona terram quod esset optima, & supposuit humerum suum ad portandum. 2. Mach. 7. Percūtes septem filios sub vnius diei tēpore conspiciens, bono animo ferebat, propter spem quam in Deo habebat.

habebat. Et Act. 28. Propter spem Israel, catena hac circumdatus
 sum. Greg. in moralibus: Ille bene nouit in exterioribus miseriis
 subsistere, qui scit de spe interna semper gaudere. ¶ Item spes
 saluar. In Psal. Qui saluos facis sperantes in te. Prouer. 29. Qui
 sperat in domino, saluabitur. Roma. 9. Spe enim salui facti su-
 mus. ¶ Item spes columna est totum spirituale edificium suste-
 rans: qua deficiente, totum spirituale edificium corrumpit, & mēs
 in barathrum desperationis concidit. Hęc columna in Cain de-
 fecit, quum domino ait, Gen. 4. Maior est iniquitas mea, quā
 ut veniam merear. Item spes galea salutis est, caput interioris
 hominis, scilicet intentionē illam custodiēs. 1. Thess. 5. Induti
 galeam spem salutis. Spes etiam ancora est animam seruans, ne
 a procellis tentationum à Deo abruptatur. Hebr. 6. dicit Apo-
 stolus loquens de spe: Quam sicut ancoram habemus animā,
 ratam ac firmam. glo. Augu. Si uideris te fluctuare in mari isto-
 rum, noli abrupti ab ancora antequā intres in portū. Fluctuat nauis
 in ancoris: sed non longe à terra proicitur: nec in æternum
 fluctuabit, etsi ad tempus fluctuat. Item spes hominem fortem
 efficit. Esa. 30. In silentio & in spe erit fortitudo uestra. Et eiusdē
 40. Qui sperant in domino, mutabūt fortitudinem. Fortitudi-
 nem inquam propriam, in fortitudinem diuinam. Felix comu-
 tatio ista, quā facit qui sperat in domino. Dū enim de uiribus
 suis diffidit, & de adiutorio Dei confidit, quasi propria fortitu-
 dine se exuit, & Dei fortitudine se induit. Dei enim adiutorium
 paratum est ei, prout de ipso confidit. Ber. super Can. Nil omni-
 potentiā uerbi clariorem reddit, quā quod omnipotētes facit
 omnes qui in se sperāt: denique omnia possibilis sunt credenti.
 Idem in sermonibus: Quatenus in bonis domini fiducia pedem
 portiteris, eatenus possidebis. ¶ Item spes baculus est valde ne-
 cessarius peregrinātibus in uia præsēntis uitæ. Qui huic baculo
 innititur, non corruit. In Psalm. Non delinquent omnes qui
 sperāt in eo. Itē nō fatigatur, uel debilitatur. Esa. 40. dicitur de
 sperantibus in domino: Assument pennas ut aquilæ, current, &
 non laborabunt; ambulabunt, & non deficient. In Psalm. Sperās
 in domino non infirmabor. ¶ Item spes in possessionem regni
 celestis animam ante Christum quodammodo introducit. Vnde
 ad Hebr. 6. dicit Apostolus: Spem incedentem usque ad in-
 teriora uelaminis. Et super illud Psalm. Spera in domino, dicit gl.
 Spes est introitus fidei. Et subditur in gl. Per spem enim iuratur
 ad uidendum illud quod creditur. ¶ Spei fit promissio illa,
 Esa. 58. Sustollā te super altitudinē terre; & cibabo te hereditate.

te patris tui Iacob. ¶ Cōuersatio spei in cælis est, iuxta verbum
Apostoli Phil. 3. Ipsa nobis existentibus in hac vita mortalitate
mortalitatē attingit. Sap. 3. Si coram hominibus tormenta pa-
sunt, spes illorū immortalitate plena est. ¶ Spes in æternitate
animam erigit: & idcirco nulla mala quæ tolerat exterius su-
tit. Iuxta verbum Gre. in Moralibus: Spes in præsentis tempo-
re quod est quædam vigilia solennitatis æternæ, non ieiunatur,
quasi iuge conuiuium celebrat, cum securitatem habeat, ve-
ostensum est. Secura enim mens quasi iuge conuiuium. Pro-
¶ Spes de illis tribus quæ vidit Ezechiel scripta in lib. 2. carne
ibi assumit, lamentationes relinquens dono scientiæ & pietatis,
& de dono timoris. Ipsa est cui Deus dedit in nocte carna-
na. Tob. 35. nocte inquam præsentis aduersitatis. ¶ In Psal. In-
mandauit Dominus misericordiã suam, & nocte canticū eius.
Spes in hyeme præsentis exilij habet quasi vernum tempus. Ipsa
enim nos in aduersis ridere facit: iuxta verbum Augustini. Ipsa
facit nos gaudere inter dolores; animus autem gaudens, etiam
floridam facit. Prou. 17. De gaudio eius legitur Roman. 12. Si
gaudentes. Et Matth. quinto: Gaudete & exultate: quia nomina
vestra scripta sunt in cælis. Prouerbiorum decimo: Expectatio
iustorum læticia. Gaudiū verò ipsius communiter dicitur gau-
diū spei, & nodum rei: & est ex certa expectatione gloriæ
promissæ. ¶ Aliud est gaudiū quod est de præsentia bonorum
de quibus dignum est gaudere. Gaudiū spei est sicut arbor
ni præmij, & præodoratio futuræ suauitatis. ¶ Spei concessio
est intrare in hortum voluptatis, & inde afferre odores ad con-
diendam amaritudinē præsentis aduersitatis. Spes inter oppor-
bria gloriatur. Ro. 5. Gloriamur in spe gloriæ filiorū Dei. Ipsa
deserto mundi deliciis affluit. Cant. vlt. Quæ est ista quæ ascen-
dit de deserto desiccis affluens: Eccl. 2. Qui timetis dominum
sperate in illum, & in oblectatione veniet vobis misericordia.
Ipsa damna temporalium rerum non reputat. Ad Hebr. 10. Re-
pinam bonorum vestrorum cum gaudio suscepistis, cognoscentes
vos habere meliorem & manentem substantiã. Ipsa est quæ
dicit illud Psalm. Quid mihi est in cælo: & à te quid volui
per terram? Ipsa est in labore, requies: in æstu tribulationū, res-
peries: in fetu, solarium. De eius solatio legitur ad Hebr. 6. In
fortissimum solarium habeamus, qui confugimus ad tenentem
propositam spem. David; Hæc me consolata est in humilitate
mea. ¶ Et notandū, quod non est omnino idem gaudiū & solati-
riū. Qui enim cōsolatur, nō ex toto à tristitia est immunis: &

quasi mistura in se patitur, dū mala nunc cor eius pungūt, nunc
 bona vngunt. Prouer. 27. Vnguento & variis odoribus delecta-
 tur cor: & bonis amici consiliis dulcoratur. Consolatio spei est
 doloris, aut timoris, aut alterius affligentis affectionis repres-
 sio, vel mitigatio, spe diuini cōsiliij vel auxiliij, vel alterius bene-
 ficij. Spei est illud verbū Hier. 31. Quiescat vox tua à ploratu, &
 oculi tui à lachrymis: quia est merces operi tuo. Si merces mo-
 dica laborē mercenarij tolerabile reddit: quid facere debet ser-
 uis Dei merces æterna? Iac. 5. Agricola expectat pretiosum fru-
 ctū terræ patienter ferens. Interl. Si ille pro fructu terræ quæ spe-
 rat, tam patienter expectat: quanto magis nos pro caelesti? Spes
 est gemma gratissima. Prouer. 17. Gemma gratissima expectatio
 prestolantis. Prestolans, id est, de longe expectans, est qui bona
 æterna expectat. Expectatio verò eius quæ est spes, gemma gra-
 tissima est: & propter pretiositatem, & quia spes ad modū gem-
 mæ perlucida est, & peruiā visui interiori, vt per eam videantur
 caelestia bona. Spes elisos & prostratos erigit. Dauid: Dominus
 erigit elisos. Prou. 25. Qui sperat in domino, subleuabitur. Ipsa
 vires reparat. Sicut enim aliquis timore succumbendi hostibus,
 viribus cordis destituitur, & dat se hostib⁹ nihil rebellionis op-
 ponēs. Et mulier vidēs sanguinē suū vel alienū, statim stupefa-
 cta dicit, totum perditum est, & totū mortuū est: sic ex spe vi-
 dēre vires homo resumit. Prou. 24. Si desperaueris in die an-
 gustiæ lapsus: imminuetur fortitudo tua. Daniel. 10. In visione
 sua dissolutæ sunt cōpages meæ, & nihil remansit in me viri-
 ſi. ad Hebr. 2. Confortate manus dissolutas, & genua debilia ro-
 borare. Et Iosue 1. cap. dictum est, Confortare, & esto robustus.
 Eccle. 7. Sapientia cōfortabit sapientem, &c. Item mola est sine
 qua non fit vera cordis contritio. Ipsa est mola interior, quæ
 cor eleuat & sustinet. Timor verò mola est superior, quæ cor
 conterit, vt ipsum contritum & humiliatū Deus non despiciat.
 Spes ab inferioribus nos fulcit, ne sub pōdere tribulationū de-
 ficiamus. Timor verò à superiori nos cōprimit, ne exufflemur,
 aut rapiamur vento tentationis. Has duas molas contingit Da-
 uid, dicens: Ab altitudine diei timebo: ego verò in te sperabo.
 Altera harum non valet sine reliqua. Glosf. Grego. Super illud
 Deuter. 24. Non accipias loco pignoris inferiorē & superiorem
 molam. Superior & inferior mola, spes & timor: Spes ad altā
 subuehit: timor autem cor inferius premit. Vna mola sine alte-
 ra inutiliter habetur. In peccatoris ergo pectore semper domi-
 nā spes & formido coniungitur: quia, in casum misericordiam

Sperat, si iustitiã nõ timeat: & incassum meruit, qui nõ confidit. Loco ergo pignoris mola superior aut inferior nõ tollitur. Qui prädicat peccatori, tãta dispensatione disponere prädicatione debet, vt non relicta spe timorẽ subtrahat: nec subtracta spe timorem relinquat. ¶ Item spes hostes nostros cõfundit. Iob. Confusi sunt, quia speraui. ¶ Sexto cõmendabilis est spes à periculo sui contrarij, scilicet desperationis. 2. Reg. 2. An ignoras periculosa sit desperatio? ¶ Desperatio periculum est à quo nõ quæritur exitus. Pro. 18. Impius quum in profundum vitiõrum venerit, contemnit, id est, ex toto se negligit. Sicut spes facit naufragus in medijs brachia iacet aquis: sic desperatio facit homo in nullo se iuuet. Desperans dicit malum verbum, & pugnẽ totaliter credit: vt pugil victus desperas infelix est. Sicut ille qui sperat in domino, beatus est. Eccles. 14. Felix qui non habuit animi sui tristitiã, & nõ excidit à spe sua. Desperas est sicut arbor radicitus euulsa. Iob 19. Quasi auulsa arbori abstraxi spem meã. Desperatio abyssus est, à qua vix, vel nunquã est reditus. In Psal. Descendunt vsq; ad abyssos. Nulla plaga videtur esse magis desperabilis plaga desperationis. Ier. 15. Factus est dolor meus perpetuus, & plaga mea desperabilis. Cũ cetera peccata sint inflexiones cordis ad malũ, peccatũ desperationis fractura cordis est. Ier. 30. Insanabilis fractura tua, pessima plaga tua.

De quatuor speciebus considerationum quibus spes adiuuari potest: quarum prima est in Deum: secunda circa que pro Deo agimus: tertia circa beneficia Dei: quarta circa suffragia Sanctorum.

CAP. III

Sequitur de his quibus spes adiuuatur: & assimilabimus quatuor species meditationum quibus spes potest adiuuari. Prima species est directè in Deum. Secunda est circa ea que pro Deo agimus vel sustinemus. Tertia, circa beneficia Dei generalia vel specialia, corporalia, vel spiritualia. Quarta est, circa suffragia Sanctorum.

¶ Quod ex septem considerationibus in Deum spes adiuuatur. Speciem primam possumus subdiuidere in septem species. Quarum primã est in Deum inquantũ creator est. Naturaliter amatur deo verisimile est quod creator amet opera sua, & specialiter amicum, quem ad imaginẽ & similitudinem suam creauit. Genes. 1 Sap. 11. Diligis omnia que sunt, & nihil odisti eorum que fecisti: nec enim odiens aliquid constitui sti, aut fecisti. Sperare ergo debet homo de eo qui dedit ei, vt sit, & paratus sit

ei, vt bene fit. ¶ Secunda est in Deum, in quantum dominus est. Naturaliter amant homines ea quæ sua sunt, & conseruant ea: & si ea perdidissent, gaudent cum ea recuperant. Vnde verisimile est quod Deus velit conseruare illos qui boni sunt: & peccatores quos perdidit, velit recuperare. Ad quod pertinent parabola de recuperatione ouis perditæ & drachmæ perditæ. Lucæ 15. vbi dicitur: Ita dico vobis, gaudium erit in celo super vno peccatore poenitentiam agente, quàm super nonagintanouem iustis qui non indigent poenitentia. Et Sap. 11. dicitur: Parcis omnibus, quoniam tua sunt. Et Ezech. 18. Ecce omnes animæ meæ sunt. Et quibusdam interpositis subditur: Nunquid voluntatis meæ est, dicit dominus, mors impij, & non vt conuertatur à viis suis, & viuat? Inter homines eandem fidem quam debet seruus domino, debet & dominus seruo. Sicut infidelis est seruus, si nõ subueniat domino, cum subuenire debet: sic infidelis est dominus, si non subueniat seruo, cum inimici domini impugnant eum, & non sufficit eis resistere. Ideo certissime sperare debet, qui ab hoste inuisibili impugnatur, si tectatio supra vires eius est, quod Deus ei in succursum veniat, nisi per culpam eius hoc steterit: vel quia ipse negligens mittendo ei nũtium orationis fuerit, vel infideliter vltro se rediderit. 1. Cor. 10. Fidelis est Deus qui non patietur vos tectari supra id quod potestis: sed faciet etiã cũ tectatione prouentum, vt possitis sustinere. Legitur de beato Martino, quod quum inter Alpes incidisset in latrones, & vnus latronum eum ferire velleret: alius iectum ferietis cõtinuit. Et cum postea latrones quæreret ab eo an timuisset, dixit se nunquã magis securum fuisse: quia sciebat misericordẽ Deum maximẽ in tectationibus affuturũ. Bern. Cũ sentio te iratum, tunc spero te propitiũ: quia cũ iratus fueris: misericordie recordaberis. ¶ Tertia consideratio est cõsideratio bonitatis diuinæ: cui cum summa sit, summẽ placet bonitas, summẽ displicet malitia. Vnde verisimile est quod parata sit iuuare eos qui volunt malitiam deferere, & bonitati adharere. Sapien. 14. Odio sunt Deo impius, & impietas eius. Et Ecclesi. 12. Altissimus odio habet peccatores, Et Proverbi. 12. Qui bonus est, hauriet sibi gratiam à Domino. ¶ Quarta est cõsideratio misericordie diuinæ. Deus enim cũ sit summẽ misericors, nõ minus vult miseros à miseria liberare, quàm ipsi liberari. Augu. loquẽs de illo verbo, Perite & accipietis: Nõ tantũ, inquit, hortaretur vt peteremus, nisi dare vellet. Erubescit humana pigritia, pl⁹ vult ille dare, quàm nos accipere: plus vult ille misereri, quàm nos à miseria liberari. Mi-

196
 misericordia Dei quandoq; peccatori offert etiam quod peccato
 petere non audeat: vt ostendit Aug. in latrone qui domino
 Memento mei quum ueniris in regnum tuum. Luc. 23. Confite
 ratur, inquit, facinora sua: & pro magno habebat, si vel ei in
 spareretur. De his autē continuo inquit: Hodie mecum eris in
 paradiso. misericordia obtulit, quod merita distulit. Aug. in li. Cō
 Domine vna est spes, vna fiducia, vna firma promissio miseri
 cordia tua! David: Domine in misericordia tua speraui. Item
 Melior est misericordia tua super vitas. Bernard. super Cantica
 Meum meritum, miseratio domini: nō plane sum meriti inop
 Quantis ille miserator affuerit. Tres alias species confidē
 tionis in Deum innuit Bern. in sermone illo: Misericordias do
 mini in aeternum cantabo. Tria, inquit, considero, in quibus tu
 spes mea consistit. Charitatem adoptionis, veritatem promissionis,
 potestatem redditionis. Idem: Scio cui credidi, & certus sum
 quia in charitate nimia adoptauit me, quia verax est in prom
 sione, quia potens in exhibitōe. Hic est funiculus triplex,
 difficile rumpitur, quē nobis a patria nostra in hunc caetero
 demissum firmiter obsecro teneamus, vt ipse nos subleuet, &
 trahat & petrahāt vsq; ad conspectum gloria magni Dei.
 charitate adoptionis legitur. Ioan. 3. Videre quācūq; charitas
 dedit nobis Deus pater, vt filij Dei nominemur, & simus. Ma
 riu debet mouere homines ad hoc q; de Deo sperans, hoc quē
 Deus pater eorū est. Bern. loquens de Dominica oratione: In
 hi, inquit, dicitur oratio, cuius principiu dulce nomine patris
 nō sequentium petitionū obrincendarum praestat fiducia. Ergo
 Mart. sepe hoc nōm. Pater. In hoc, inquit, datur fiducia,
 negabit filiis, qui iam dedit quod pater est. Et Luc. 11. Si vos
 fidei mali, non solum bona data dare filiis vestris, &c. quāto magis
 ter vestra caelestis dabit spiritū bonū petentibus se? Ad hanc
 siderationē pertinet parabola de filio prodigo. Luc. 15. vbi
 ad patrem rediens, cum osculo & amplexu recipitur, solenne
 uinum celebratur. symphonia cum choro auditur, & subdit
 ter misericordia dūm: Et ulari & gaudere oportebat, quia
 tuus mortuus fuerat, & reuixit: perierat, & inuentus est. Ad
 de considerationē pertinet illud Matr. 6. Nolite solliciti esse
 cibus, quid manducabimus aut quid bibemus, aut quo operiemur
 scit enim Pater vester quia his omnibus indigeris. Quam
 ratio dicitur hominibus, vt prouideat feribus suis, & natura
 pater caelestis nō dedit filiis suis consilio eius & auxilio indige
 ra doceat animalia bruta, vt prouideat feribus suis, & natura
 ratio dicitur hominibus, vt prouideat feribus suis, & natura
 pater caelestis nō dedit filiis suis consilio eius & auxilio indige

tibus. Promissiones etiam Dei, qui mentiri non potest, quia in scriptis
pena continentur, multum possunt iuvare spem. **D. E. S. P. E.** ^{127.}
Dauid: Memori-
es verbi tui seruo tuo in quo mihi spem dedisti. Ro. 15. Ut per-
patientiam & consolationem scripturarum spem habeamus.
Item potestas Dei considerata multum potest spem iuvare: cui
zque facile est liberare a magnis periculis, ut a parvis, & salua-
re in paucis sicut in multis, & solo verbo potest implere pro-
missiones suas. Eccl. 8. Sermo illius potestate plenus est.

*Quod ex consideratione bonorum que pro Deo facimus, & malorum
que pro Deo sustinemus, spes adiuvatur.* *Species. I. Securi.* *II.*
Sequitur de illa specie considerationis, que est circa ea que pro
Deo agimus vel sustinemus. Bona opera que fecimus, considera-
ta spe iuvant. Unde in Psal. Sacrificate sacrificium iustitie, & spera-
re in domino. Sic potest homo sperare in domino, si sacrificia
iustitie prius obtulerit. ad Tit. 2. Sobrie, & iusto, & pie vivamus in
hoc seculo, expectantes beatam spe. Greg. in Moralibus: *Securi*,
opus crescit, premia fiducia proficit. Securus est, de re, qui bonum in
pignus apud se habet. Sic securi sunt de regno futuro, qui habent ex-
pignus spem scilicet. 2. Cor. 1. Qui dedit pignus spiritus in cor-
dibus nostris. Ad Eph. 1. Qui est pignus hereditatis nostris. *Securi* in
securus est qui habet bona opera, quasi quedam pignora. Greg. ad re-
Moral. Sancti viri quot labores nunc veritati commendant, cui
habent, tot iam remunerationis sue pignora in terra spei subiciunt. *Securi*
in causa tenent. Securus potest esse de regno futuro, cui iam in
presenti datum est super seipsum regnare. Bern. Non est via ad re-
gnum sine primitiis regni: nec sperare potest caeleste regnum, cuius
non super propria membra regnare adhuc donatur. *Mala. Diabolus*
que pro Deo sustinemus considerata, spe adiuvant. Rom. 5. Et vires
bulatio patientia operatur: patientia probationem, probatio manum
rem spe. Greg. in Moral. Bonorum mens, quo duriora pro veritate ac-
tolerat, eo a eternitatis premia sperat. Ideo. Tanta spes in Deo possunt
dior surgit: quanto pro illo quisque graviora pertulerit. *Securi. Vires* sibi
animi nunquam certam sui fiducia dare possunt, nisi cum multas
difficultates hinc, & illinc apparuerint, & aliquando propius laciones
cesserint. Ille qui fudit sanguine tuum, cuius dentes crepauerunt. 14.
sub pugno, cum magna spe descendit ad pugnam, multas adire in sibi
vires lacessita. Certus est de requie, venalis est, qui preterita habet: quia
apud se. Sic certus est de regno futuro, qui multas tribulationes
pro Christo sustinuit, quibus regnum celorum emittur. Act. 14.
Per multas tribulationes oportet nos intrare in regnum celorum.
Matth. 5. Beati qui persecutionem patiuntur propter iustitiam: quoniam

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

ipforum est regnum calorum. ¶ Et notandum quòd quum bona quæ pro Deo agimus: vel mala quæ sustinemus, consideramus, ea Dei gratiæ attribuire debemus, exemplo Pauli dicitis 1. Corin. 15. Abundantius illis omnibus laboravi: nò ego autem, sed gratia Dei mecum.

¶ *Quod ex consideratione beneficiorum Dei spes adiunatur Species III.*

Sequitur de illa specie considerationis quæ est circa beneficia. Quæ possumus subdistinguerè in quatuor species. Prima est circa Dei beneficia generalia, & spiritualia: vt est redemptio mundi, & alia beneficia quæ ad salutem humani generis pertinent. Ad hanc considerationem pertinet illud Ro. 8. Qui proprio filio non peperit: sed pro nobis omnibus donauit illum: quomodo cum illo omnia nobis donauit? Et ad Tit. 2. Qui dedit semetipsum pro nobis, vt nos redimeret ab omni iniquitate. Ber. Domine quid est homo quia innotuisti ei, aut filius hominis gasputas eum? Denique mittis vnigenitum tuum, immittis Spiritum tuum, promittis etiã vultum tuum. Et ne quid vacet in celestibus, ab eorum sollicitudinis nostre etiã illos beatos Spiritus propter nos mittis in ministerium. Item Ber. super illud Can. 2. Coluba mea foraminibus petra: Clauus penetrans, clauus referas factus mihi, vt videam voluntatem Domini: quod enim videam per foramen clauus, clamat vulnus. Idem: Pater arcum cordis per foramina corporis. Idem: Pater illud magni pietatis sacramentum: viscera misericordie, in quibus visitauit nos omnes ex alto. Idem: quo clari quæ vulneribus tuis eluxisset: tu Domine suauitatis & misericors: maiorem enim miserationem nemo habet, quæ vt animam suam ponat quis pro addictis, & dānatis. ¶ Secunda consideratio est circa beneficia spiritualia particularia: ad quæ pertinet illud Bernardi super Cant. Omnino, inquit, propter mansuetudinem quæ in te predicatur, currimus post te Domine lesu: diētes quæ nò spernas pauperem, peccatorem nò horreas: nò horreatis confitentem latronem, non lacrymantem peccatricem, nò Chananaeam supplicantem, non deprehensam in adulterio, non sedentem in ierone, nò supplicantem publicanum, non negantem discipulum persecutorem discipulorum, nò ipsos crucifixores tuos: in celis horum unguentorum currimus. Tertia consideratio est circa beneficia corporalia generalia: vt est creatio mundi, gubernatio, & conservatio. Ad hanc considerationem pertinet illud Mat. 6. Respicite ventilia celi quæ nò serunt neque metunt, neque congregant in horrea: & pater vester celestis pascit ea: nòne vos magis plures estis filii? Et post: De vestimēto quid solliciti estis: considerare filia

&c. Quarta consideratio est circa beneficia corporalia, & spiri-
tualia, de quibus in scriptura legitur: vt est conseruatio trium
puerorum in fornace. Daniel. 3. Et liberatio Susuannę. eiusdē 13.

*¶ Quod ex consideratione meritorum, & suffragiorum sanctorum
spes adiunatur. Species 1111. Quę subdiuitur in alias quatuor
species considerationum.*

Sequitur de illa specie considerationis quę est circa merita
Sanctorum vel suffragia, quam in quatuor species subdiuidere
possumus. Prima est circa mediatorem Dei & hominum Iesum
Christum. Secunda, circa mediatricem, scilicet beatam virgi-
nem. Tertia, circa angelos. Quarta, circa sanctos.

*¶ Quod ex consideratione meritorum, & suffragiorum Christi spes
adiunatur. Species 1.*

Prima multum spem roborat, ad quam, pertinent authorita-
tes Sacrę scripturę. Bern. super Cant. Puto iam spernere me nõ
poterit Christus os de ossibus meis, & caro de carne meã. Aug.
in lib. de Ciu. Dei: Gratia, inquit, Dei nõ potuit gratius comen-
dari, quã vt ipse vnicus Dei filius in se incõmutabiliter manēs,
induerit hominē, & sp̄ dilectionis suę daret hominibus, homi-
ne medio: quã ad illū ab hominibus veniretur, qui tã lōge erat
iustus ab impiis, beatus à miseris. Gre. Praebet apud Deū hominē
fiduciã Deus homo: est nobis spes magna pœnitētibus, quia ad-
uocatus noster factus est iudex noster. 1. Ioã. 2. Si quis peccauerit,
aduocatū habemus apud Patrē Iesum Christū iustū: & ipse
est propitiatio pro peccatis nostris. Ro. 8. Qui est ad dexteram
Dei: q̄ etiã interpellat pro nobis. Ipse secūdu q̄ homo, postulat:
secūdu q̄ Deus, dat. David: Accepisti dona in hominibus. Chri-
stus dicitur accipere dona in hominibus: quia merito eius datur
ecclesię dona charismatū. Vnde ecclesiã in fine orationū petit
orationem suam exaudiri per Dominū suū Iesum Christū. Et
ad Heb. 7. dicitur de ipso, q̄ in perpetuū saluare potest, accedēs
per semetipsum ad Deū semper viuēs ad interpellandū pro no-
bis. Eiusdē 9. Iesus introiuit in ipsum cælū, vt appareret vultū
Dei pro nobis. In Psal. Respice in faciē Christi tui. Respiciēs De-
pater, quã carē ecclesiã cõstitit filio, suę parcit ecclesię. Item
in Psal. Scitote quoniã mirificauit Dominus sanctū suum: Do-
minus exaudiet, me cū clamauero ad eū. Et super illud Psal.
Saluū fac populū tuū Domine. dicit glo. Ecce quanta spes cre-
dentū, cū pro eis orat passus pro eis, & iudex est, & aduocatus.

*¶ Quod ex consideratione meritorum & suffragiorum beata Vir-
ginis spes adiunatur. Species 11.*

Consideratio etiam mediatrix nostræ multam fiduciã potest nobis dare: ipsa enim est dulcedo, & spes nostra, vt canitur ecclesia. Ipsa est mater sanctæ spei. In ipsa est gratia omnis virtutis, & veritatis, & omnis spes vitæ, & virtutis. Eccl. 2. 4. Ad hanc considerationem, & ad præcedentem pertinet illud Ber. Securũ habet accessum o homo ad Deũ, vbi habes filium ante patrem, & ante filium matrem. Filius ostendit Patri cicatrices, & vulnera: mater ostendit filio pectus, & vbera, nec vlla potest esse repulsa, vbi charitatis occurrunt insignia. Beata virgo gratiæ thronus est, qua scilicet fons gratiæ quieuit. Heb. 4. Ad eam cum fiducia accedimus thronũ gratiæ eius, vt misericordiam consequamur. Iere. 17. Solium gloriæ tuę recordare, & ne irritum facias fœdus tuum nobiscum. Soliũ gloriæ est beata Virgo. Ipsa enim thronus eburneus est. De quo 4. Regũ 10. & 2. Paralip. 9. Ipsa est stella matutina. Luc. 1. Et nomẽ virginis Mariæ, quod interpretatur stella matutina. Ipsa naufragantes in mari huius mudi, cum aliud consiliũ auxilium deficit, ad portũ salutis dirigit. Sicut est quedã stella quæ nos naufragates in mari visibili, cum tempus obscurum est, ad portum dirigit: Ber. super illud Euangelium. Misit est angelus Gabriel, si consurgunt, inquit, venti tentationũ, si incurrisis tribulos tribulationum, respice stellam, voca Mariã. Et paulo post. In periculis, in angustiis, in reb. dubiis, Mariã cogita, Mariã uoca: nõ recedat a corde, nõ recedat ab ore: & vt impetres eius auxilium, nõ deserat conuersationis exemplum. Ipsam sequens nõ deuias, ipsam rogans non desperas, ipsam cogitans nõ erras, ipsa tenente non corruis, ipsa protegente non metuis, ipsa dante non fatigatis, ipsa propicia peruenis: & sic in temetipso experis quod merito dictum sit. Et nomen virginis Mariæ. Ipsa est mundus quasi aqueductus, per quẽ gratiæ a Deo descendunt. Eccl. 2. 4. Sicut aqueductus exiit a paradiso. Bernar. loquens de ipsa: Vehementia, inquit, desiderij, seruore deuotionis, puritas orationis fontem attingit pietatis, vt hauriat super angelos, refunderet hominibus aquã viuam. Idem: Preterea tanto tempore fluentẽ gratiæ defuerunt: quia nondũ intercesserat aqueductus. Ipsa est collũ, caput ecclesiæ, scilicet Christum, corpori cuius coniungens. Qui ipsi per amorem non adheret, nõ adhibebit capiti: sicut nec corpus adheret capiti collo amoto. Cant. 6. Collum tuum sicut turris eburnea. Collũ est beata virgo quantum ad meditationem. Turris verò est quantum ad defensionem. Ipsa enim est virga directionis, errantes in via præsentis vitæ salubriter dirigens. Itẽ est virga in lignum clementiã vero A. Quero multum exten

extenta
virga M
berans.
prouide
de ince
dium.
dit bea
quam h
peccato
expende
tores a
Augusti
tum au
mibi fa
tẽque n
habeas
enim n
stra red
cessariu
pro pecc
herys Sa
ga quæ
di reden
est quæ
at ipsa
lia Dei
laria su
binur in
Cantico
gens: lo
mortis.
est, lucẽ
nis. Lun
per alic
soler sic
dignus i
lius Dei
haberes.
planeta
culo, lu
per ma

ducta po
 vt canu
 omnis vi
 hac eob
 uru habe
 e, & au
 era: ma
 isa, vbi ro
 nus est
 fiducia
 lere. 14. So
 s tuum
 nus ebu
 ella man
 ella man
 illu aur
 stella qu
 um est,
 est ang
 curris la
 paulo p
 , Maria
 perres
 lam leq
 is no erro
 s, ipsa d
 plo exp
 a. Ipsa d
 le scend
 loquens
 is, putat
 angelis
 tato rep
 que duc
 oris eius
 erabit
 t. 6. Coll
 antu ad
 . Ipsa eni
 lubiter
 ueto m
 exten

extenta. Ester 4. Assuerus interpretatur beatitudo. Ipsa est etiam
 virga Moysi a Pharaone infernali, & eius exercitui Israelitas li
 berans. Exodi 4. Et cordibus aridis, & duris aquam deuotionis
 prouidens. Num. 20. Ipsa est virga de radice Iesse egrossa, id est,
 de incendio diuini amoris. Esa. 11. Iesse enim interpretatur incē
 dium. Ex magnitudine diuini amoris fuit, q̄ Deus mundo de
 dit beatam virginē, quæ occasione peccatorum habet gratiam
 quam habet apud Deum. Nūquam enim fuisset mater Dei, nisi
 peccatores fuissent: quia non fuisset necesse: ideo parata est eam
 expendere in peccatores. Vnde securè possunt accedere pecca
 tores ad eam tanquā ad suam quodammodo, quia sibi datam.
 Augusti. in oratione ad beatam Mariam: O maria, inquit, mul
 tum audeo, multum gaudeo, multumque gaudium multam
 mihi facit audaciam: mira loquar, sed sic est. Nos enim tibi
 reque nobis mira vicissitudo confederat: vt scilicet pro nobis
 habeas illud esse quod es: nos verò per te id esse quod sumus. Si
 enim nulla precessisset nostra transgressio, non esset secuta no
 stra redemptio. Et si necessarium non esset redimi, nō esset ne
 cessarium te parere redemptorem. Vt quid enim nesciū peccati
 pro peccatoribus paretes, si deesset qui peccasset: vt quid mater
 fieris Saluatoris, si nulla esset indigentia salutis? Ipsa est vir
 ga quæ florem nouum protulit, & fructum sufficientē ad mū
 di redemptionem, & ad electorum æternam refectionem. Ipsa
 est quæ mœstis consolationis vinum prouidet. Ioan. 2. Vinum,
 ait ipsa filio suo, non habet. Ipsa est Dei cellaria, de qua fami
 lia Dei meritò gaudet. Canticorum 1. Introduxit me rex in cel
 laria sua. Et subditur in persona fidelium: Exultabimus & leta
 bimus in te. Ipsa est aurora furibus infernalibus tremebunda.
 Canticorum 6. Quæ est ista quæ progreditur sicut aurora consur
 gens: Iob 24. Si subito apparuerit aurora, arbitrantur vmbra
 mortis. Ipsa est pulchra vt luna. Cantic. 6. Luminare enim noctis
 est, lucēs eis qui sunt in nocte peccati. Ipsa est mediatrix lumi
 nis. Luna recipit lumen à sole, & dat mundo, cum mundus pro
 pter aliquod interpositum sibi, & soli, nō potest illud recipere à
 sole: sic beata Virgo lumen gratiæ recepit, cum mūdus nō esset
 dignus illud recipere. Bernard. Cum tu dignus non eras, cui fi
 lius Dei daretur, datus est Maria: vt per eā acciperes quicquid
 haberes. Ipsa propinqua valde est peccatoribus, sicut luna inter
 planetas propinquior est terræ. Pulchritudo ei⁹ est, vt pulchri
 tudo lune: quia his q̄ sunt in nocte peccati, pulchra apparer pro
 pter magnitudinē misericordiæ suæ: ad quā tales maxime ha

bent oculos. Ecclesiastici 24. Sicut oliua speciosa in capis. Cantatorum 4. Pulchriora sunt vbera tua vino. Bernardus in sermionibus: Nos quidem, inquit, in ceteris virtutibus congaudemus tibi: sed in misericordia tua potius nobis ipsis. Laudamus virginitatem, humilitatem miramur: sed misericordia miseris superius dulcius. Hanc amplectimur charius, recordamur sapius, et magis brius inuocamus. Hæc est enim quæ totius mundi reparationem obtinuit, salutem omnium impetrauit. Constat enim pro vniuerso genere humano fuisse sollicitam: cui dictum est, Ne timeas, Maria, inuenisti enim gratiam, quam quærebas. Quis ergo misericordiam tuam, o benedicta, longitudinem, & latitudinem, sublimitatem, & profundum queat inuestigare? Nā longitudo eius vixit in diem nouissimum inuocantibus eam vniuersis subuenit. Latitudo replet orbem terrarum, vt tua misericordia quoque super omnia na omnis terra. Sic & sublimitas eius ciuitatis supernæ in vniuersa restauratione. Et profundum eius sedentibus in tenebris, & vniuersis mortis obtinuit redemptionem. Per te enim calum impletum est, infernus euacuatus est, instaurata ruina celestis Hierusalem, expectantibus miseris vita perdata data. Sic potentissimam & piissimam charitatem, & effectu compatiendi, & subueniendi ad dat effectu æquè locuples in vtroque. Ad hunc ergo fontem abunda properet anima nostra, ad hunc misericordiam cum vniuersa tota sollicitudine miseria nostra recurrat. Idem: Sileat misericordiam tuam virgo beata, si quis est qui eam inuocat in necessitatibus sibi meminere defuisse. Misericordia eius non defuit etiã Theophilo. ¶ Fuit Theophilus in quadam urbe Syriæ tam prudenter, & vtiliter res ecclesiasticas dispensans, quod post mortuo episcopo dignum episcopatu omnis populus acclamauit. At ille contentus vicedominatu alium maluit ordinari episcopum: à quo ab honore suo iniuste depositus, ad tantam patientiam deuenit, vt conducto quodam Mago Hebræo ad recuperandum honorem suum, opem quaereret à principe demoniorum. A quo iussus est negare filium Dei, & matrem eius cum proposito Christiani: & ipsam abnegationem scribere, & sigillatam tradere, & sic eius seruitio se addixit. Qui in crastinum recuperato honore suo, non multum post ad se reuersus in ecclesia beata Mariæ omni pœnitentia se affligendo, primo sibi per Dei matrem reconciliauit, eaque sibi apparente abrenuntians diabolo, Christumque verum filium Dei, & ex Mariæ virgine partum. & omne Christiani propositum profitens, per eam gratiam Christi filij eius gratiam recuperauit. Et ad iudicium indultus

sibi veniæ rursus ei dormienti apparens Christi mater, etiam scriptum abrenūciationis, quod signatum diabolo dederat, super pectus eius reposuit. Quo Theophilus recepto, in crastinum die Dominica coram episcopo & omni ecclesia pandens ordinem rei, omnes ad stuporem, & laudem Dei & genitricis Christi Mariæ commouit, & in eodem loco quo sibi pia virgo apparuit, perstans, ibidē post triduum mortuus est, & sepultus. Item beata Virgo est electa vt sol. Cantico. 6. Sicut enim sol est luminare, par sibi non habens, toti mūdo sufficiens, sic beata virgo nec primā similem visa est, nec habere sequentem. Ipsa luce fulgore miraculorum vbiq; terrarū: non sic alij sancti qui aliquot annis post transitū suum fulserunt miraculis: & hoc in specialibus locis. Suffragia verò beatæ virginis vsque in diem iudicij non cessabunt. Ecclesiast. 24. Vsque ad futurum seculum non desinam. Ipsa est terribilis hostibus infernalibus, vt castrorum acies ordinata. Cantico. 6. Ideo fideles in tentationibus suis frequenter debent eā inuocare. Non sic timent hostes visibiles quālibet multitudinem copiosam, sicut aëreæ potestates Mariæ vocabulū patrociniū & exemplum. Fluunt & pereunt sicut cera à facie ignis vbiunque inuenerint huius nominis crebram recordationem, deuotā inuocationem, sollicitā imitationē. Ipsa est mulier conterens caput serpētis infernalis. Gen. 3. Sed sunt qui videntur velle quòd ipsa cōterat caudā, qui nō in principio tētationis eam inuocāt. Ipsa est arca testamenti. Exo. 25. In hac arca posuit Deus thesaurum quem mundo contulit. Ad hāc arca recurrit ecclesia in necessitatibus suis. Ipsa est arca non solum plena, sed etiam superplena. Ber. super illud, Spiritus sanctus superueniet in te. Cur in eam, inquit, iam plenam superuenturum asserit Spiritum sanctum, nisi vt adueniēte Spiritu, plena sibi, ipso quoque superueniente, nobis superplena, & superfluens fieret? Ipsa prater coronam quam sibi meruit, meruit etiam peccatoribus ad eam recurrentibus propitiationem. Vnde super coronam arcæ fuit propitiatorium. Ipsa est mulier gratiosa inueniēs gloriā his pro quibus eam quærete voluerit. Prouer. 11. Ipsa etiam est mulier bona: de qua Prouer. 18. Qui inuenit mulierem bonam, inuenit bonū: & hauriet incunditatem à Domino. Antequā ipsa esset, magna fuit penuria bonorū spiritaliū in mundo. Eccl. 36. Vbi non est mulier, ingemiscit æger. Ipsa est mater non solum filij Dei naturalis, sed etiam omnium filiorum Dei per gratiam. Vnde quod Dominus dixit discipulo quē diligebat de ipsa, Ecce mater tua, Io. 19. intelligendū est de quolibet

quolibet quē Christus diligit. Et Cant. 8. mater vocatur: Quia mihi det te fratre meum, sugentem hūbera matris meae: scilicet Maria. Ideo frequēter dicendū est ei illud quod cātat ecclesia. Mōstra te esse matrē. Indigebat mūdus matre propter prauitē pusillanimitatis & defectū multiplicatē. Ipsa adiutrix est pusillanimum. Vnde dicit ei ecclesia, Iuua pusillanimes. Nō timere pusillus grex: quia complacuit matrī vestrā dari vobis regnū. Ipsa est mater misericordīa. Ber. quando misereri nō poterit mater omnipotētia? quādo misereri nolet mater misericordīa? Idem: Reuolue totam seriem euangelij: & si quid aliquid, si quid durū inueneris in Maria, deinceps eam suspectā habeas, & ad eam accedere verearis. Ipsa est mater pulchræ dilectionis. Eccles. 24. non amans filios suos fatuo amore, vnde quæ matres faciunt. Omnes filios Dei qui sunt in mundo quasi gestat in visceribus pietatis, exhibēs eis vbera cōsolationis: Canticor. 3. Pulchræ sunt māmē tuā. In eodem, Pulchræ sunt vbera tua vino. Sicut Christus est ostium regni caelorum. Io. 10. ita ipsa est fenestra ipsius. Vnde cantat ecclesia, Intrens astra flebiles, caeli fenestra facta es. Ipsa figurata est per fenestram arcā, quā Hebraei dicūt fuisse crystallinā, per quā habuit trās colūba quæ cessationē diluuij indicauit, & spem salutis attulit. Item ipsa est fons terram ecclesiae irrigans & fœcundā reddens. Cantic. 4. Fons hortorū, &c. Fons in vallibus inuenitur: & beata Virgo humilibus est familiaris: Loca fonti vicina, florida florēte & viridia: sic familiares beatæ virginī florēt virtutibus, virent bonis operibus. Eccl. 40. Super omnem aquā viridit.

Quod ex consideratione meritorum & suffragiorum angelorum spes adiunatur. Species III.

Sequitur de illa specie cōsiderationis, quæ est circa angelos ad quam pertinent illa verba Sacræ scripturæ, quæ nobis indicant benevolentiam vel beneficentiam angelorum, vt est Luc. 15. Gaudium erit coram angelis Dei super vno peccatore poenitentiam agente. Et illud Psal. Angelis suis Deus mandauit de te; vt custodiant te in omnibus viis tuis. Bernardus locutus de hoc verbo, Quantam inquit, debet tibi hoc verbum in reuerentiam, afferre deuotionem, conferre fiduciam: Reuerentiam pro præsentiā, deuotionem pro benevolentia, fiduciam pro custodia. Idem: Quid sub tantis custodibus timeamus? superari nec seduci? Minus autem seducere possunt. Fideles sunt, præsentes sunt. Quid trepidamus? tantum sequamur, adhaereamus eis, & in protectione Dei caeli cōmorabimur. Hic

Magna
natiuita
de illo v
custode
storu
angel
pertinet
illis ist
qui in c
fortij spi
ditatem
meum o
tum qu
biscum.
Tobia,
tum ef
fium a
tur cum
mater e
de celo
Quo
Jan
Sequit
ad quam
tere. Et
auxilior
Tria sun
tate deb
nostram
ante fac
tus est
quanto
trem: c
sed aug
dix, qu
Cantic.
to in m
to in ip
charitas
in patri
est in Si
Mag

Magna est dignitas animarum, ut vnaquæque habeat ab ortu
natiuitatis in custodiam sui angelum delegatū. Bernar. loquens
de illo verbo Esa. 62. Super muros tuos Hierusalem constitui
custodes. Benignus es, inquit, Domine, qui non es contentus no-
strorum fragilitate murorum: sed ipsis hominum custodibus
angelicam custodiam supponis. Ad eandem considerationem
pertinet illud Matthæi 13. Videte ne contemnatis vnum ex pu-
sillis istis: angeli enim eorum semper vident faciem patris mei
qui in cælis est. Item illud Hebr. 11. Nonne omnes administra-
torij spiritus sunt in ministerium missi, propter eos qui hære-
ditatem capiunt salutis: Et Exodi 24. Ecce ego mitto angelum
meum qui precedat te, & custodiat in via, & introducat ad lo-
cum quem parauimus. Et Tob. 5. Angelus Domini comitetur vo-
biscum. Eiusdem 12. Quando orabas cum lacrymis, ait Angelus
Tobiae, ego obtuli orationem tuam Domino. Et Lucæ 16. Fa-
ctum est ut moreretur mendicus, & portaretur ab angelis in
sinum abrahe. Et Apocal. 12. Michael & angeli eius præliaban-
tur cum dracone. Bernard. super Cantic. Bene tecum agitur, o
mater ecclesia: bene tecum agitur in loco peregrinationis tuæ:
de caelo & de terra venit auxilium tibi.

*Quod ex consideratione meritorum & suffragiorum aliorum
sanctorum & sanctarum spes adiunatur. Species IIII.*

Sequitur de illa specie considerationis quæ est circa sanctos,
ad quam pertinet illud Iob 4. Ad aliquem sanctorum conuer-
tere. Et illud Psal. Leuaui oculos meos in montes, vnde veniet
auxilium mihi. Montes spirituales, sancti sunt. Et illud Bernar.
Tria sunt quæ in festiuitatibus sanctorum vigilanter conside-
rate debentur. Auxilium sancti, exemplum eius, confusionem
nostram. Auxilium: quia potens in terra, potentior est in cælis
ante faciem domini Dei sui. Sic hic dum adhuc viueret miser-
tus est peccatoribus, & orauit pro eis: nunc tanto amplius,
quanto verius cognoscit miseras nostras, orat pro nobis pa-
trem: quia beata illa patria charitatem eius non immutat,
sed augmentauit: & nunc induit potius sibi viscera misericor-
diæ, quam ante fontem misericordiæ assistat. Bernard. super
Cantic. Non ambigo ego, quin Apostoli & apostolici viri, tan-
to in morte potentius sponsam protegant & custodiant, quan-
to in ipso amplius confortatus est principatus eorum. Cum
charitas sanctorum in via modica sit respectu charitatis eorum
in patria: secundum illud Esaie 31. Dixit dominus, cuius ignis
est in Sion, & caminus eius in Ierusalem, verisimile est quod car-

Esti, qui in hoc mundo tantum amauerunt peccatores, quod pro salute eorum se morti exposuerunt, multi sunt parati iuuare eum modo in his quæ ad salutem eorum pertinent, nisi per culpam eorum steterit. Vnde multam deberemus habere fiduciam in eis, & specialiter in illis quorum pietatis plura argumenta habemus, sicut in illis qui in hac vita mortali leguntur fuisse eminentis pietatis: vt de beato Nicolao legitur, quod erat vnde de compariens, & super afflictos pia gestans viscera. Et beatus Martinus diuinitus pallium pauperi, & in illis qui morte imminente petierunt Deum propitium fieri his qui memoriam eorum agerent: vt beata Catherina quæ Christo ait: Fac misericordiam meam agentibus memoriã. Et in his de quorum tumba manna oleum ad iudicium pietatis eorum: vt de tumba beati Nicolai & de tumba beata Catherina.

De his que aduersantur fidei, scilicet desperatione & confidentia in creaturam: & de causa desperationis. CAP. IIII.

S. Pei verò videntur aduersari, diffidentia de Deo siue despectio, & confidentia in creatura. ¶ Desperatio hominẽ reus maledictum, & protectione Dei indignum. Eccl. 2. Vx dissolutus corde, qui non credit Deo, & ideo nõ protegetur ab eo. Desperatio est similis Cain: caput cordis habet tremulũ, vagus & periculosus est, à procella tẽtationis, à terra viuẽtiũ proiectus: eo quod non habet ancorã spei qua retineatur. ¶ Desperatio est peccatum in Spiritũ sanctũ. Vnde super illud Gen. 4. Maior est iniquitas in corde, &c. dicit gl. Desperatio est blasphemia in Spiritũ sanctũ, quod non remittitur neque in hoc seculo, neque in futuro: quia non putat Deum nolle dimittere, aut non posse: tãquam aut omnipotens non possit, aut inuideat saluti. De desperatione require super in cap. de Commẽdatione spei, in fine. Et in tractatu de Accusatione secunda parte. cap. 15. ¶ Confidentia verò in creatura triplex est. Prima est præsumptio siue confidentia de se. Secunda confidentia in homine. Tertia confidentia in re inferiori homine: vt in diuitiis. De prima dicitur Prouerb. 28. Qui confidit in creatura suo stultus est. Verè stultus est homo de se præsumens, cum se ipse nemo ex se non sufficiat, neque ad subsistendum, neque ad viuendum. Tripliciter est homo insufficiens ad subsistendum. Primò, quia secundum verbum Greg. esse omnium quæ de nobis sunt in nihilum cederet, nisi ea omnium author manu regimini retineret. Secundo, quia non est sufficiens defendere se ab hostibus suis, imò à dæmonibus citò perimeretur, nisi à Domino protegeretur. Thre. 3. Misericordia Domini, quia nõ sumus sumpti

sumpti. Bern. Si boni spiritus se à nobis elōgauerint, impetū malignorū spiritū sublinere quis poterit? Tertio, quia cibo indiget, sine quo vita eius deficeret: quæ insufficientia nō est in angelo, imō nec in lapide. Dauid: Elurientes & sitientes anima eorum in ipsis defecit. Item ad bene viuendum tripliciter insufficientes est. ¶ Primo quia non sufficit ex se bonā vitam inchoare. 1. Cor. 15. Nō quod sufficientes simus aliquid cogitare ex nobis quasi à nobis. Cogitatio primū opus esse videtur. Potest homo per peccatū se occidere, sed nō potest se occisum suscitare. Sap. 16. Homo per malitiam occidit animā suam. Osee 13. Perditio tua Israel, tātummodo ex me auxiliū tuum. ¶ Secundo, insufficientes est in bono inchoato perseuerare. Greg. Cito bonū amittitur, nisi à largiēte custodiat. ¶ Tertio, insufficientes est in bono inchoato proficere. Bern, super illud Cāt. 1. Trahe me potest te, dicit in persona ecclesiæ: Domine, scio me nequaquā posse peruenire ad te, nisi gradiēdo post te: sed ne hoc quidē nisi adiuuer à te: deo precor ut trahas me post te. Beatus siquidē est cuius est auxiliū abs te. Homo præsumens de se, maledictus est. Esai. 5. Væ qui sapiētes estis in oculis vestris. De præsumptione ista, requirite in tract. de Superbia 3. parte cap. 5. Confidentia verò in homine fallax est, & hominem confundēs. Esai. 20. Confidentur ab Æthiopia spe sua. Et eiusdem 36. Ecce, confidis super baculum arundineum contractum istum, super Ægyptum: cui si innixus fuerit homo, intrabit in manum eius, & perforabit eam. Sic Pharaō rex Ægypti omnibus qui confidunt in eo. Hier. 9. Vnusquisque à proximo se custodiat: & in omni fratre suo non habeat fiduciam. Confidentibus in homine Sacra scriptura in multis locis maledicit. Hierem. 17. Maledictus homo qui confidit in homine. Esai. 31. Væ qui descendunt in Ægyptum ad auxiliū, &c. & nō sunt confisi super sanctum Israel, & Dominum non exquisierunt. ¶ Confidentia etiā in rebus inferioribus valde periculosa est. Greg. super Iob: De creatore despecte, si spem in creatura posuisset. Idem: Quasi in aquis de fluentibus fundamentum ponere, est in rebus labentibus spei fiduciam velle solidare. Sapien. 5. Spes impij quasi lanugo quæ à vento tollitur, & tāquam spuma gracilis quæ à procella dispergitur. Iob 8. Spes hypocritæ peribit. Et paulò post: Sicut tela aranearum fiducia eius. gloss. Gregor. Tela aranearum studiose texitur, statū venti dissipatur: sic quicquid hypocrita exudat favoris aura tollit. Item Iob 31. Si putavi aurum robur meum: & obrizo dixi, Fiducia mea: supple male mihi accidat. gloss. Obri-

zum est rudis auri moles, *Prou. 11.* Qui confidit in diuitiis suis corruet. *Eccl. 31.* Beatus diues qui non sperauit in pecunie thesauris. Et *1. Tim. 6.* Diuitibus huius seculi præcipe non sperare in diuitiis, sed in Deo uiuo. Quum aurum & argentum securè possint esse etiã in arcibus seratis: fatuus est qui ex his securitatem vult sibi facere. Quomodo enim possunt dare securitatem, quã non habent? & quum bona transitoria mentiantur soluendo quod promittunt: fatuum est in eis fiduciam habere. *Esa. 28.* Posuimus mendacium spem nostram, & mendacio peracti sumus. Mendacio protegebatur Goliath, cui dicit *Dan. 1. Reg. 17.* Tu, inquit, venis ad me cum hasta, gladio, & clypeo: ego autem venio ad te in nomine Domini. Hasta, clypeus, gladius promittebant ei victoriam, quam tamen non habuit.

¶ *De quatuor causis desperationis.*

Et notandum quod quatuor sunt quæ possunt esse causas desperationis. ¶ Primũ est peccati magnitudo, vel multitudo. *Gen. 4.* Maior est iniquitas mea, quã ut veniam merear. Secundum est propter multitudinem vel magnitudinẽ peccati desperare: quum vbi superabundauit delictum, superabundet & gratia. *Rom. 5.* Et maior miseria amplius soleat mouere misericordiam. Abysus enim miseriae abyssum inuocat misericordiam. Bernardus: Peccavi peccatum grande: turbabitur conscientia, sed non perit. Turbabitur vulnerum enim Domini recordabor. Idem: Quid me ad mortem quod non Christi morte soluarur? *Aug. 10. lib. Confessio.* loquens ad Deum patrem: Merito, inquit, mihi spes vana in Christo est, quod sanabis omnes languores meos per quem qui sedet ad dexteram tuam, & te interpellat pro nobis: quin desperavi: multi enim & magni sunt languores mei. Multi enim & magni sunt: sed amplior est medicina tua. Idem eodem. Ille tuus vnicus redemit me sanguine suo: non calumniatur mihi superbi: quoniam cogito pretium meum. Magnam rem malitiam in homine diuina bonitas, quæ summa est, magis odit, parata eam destruere, & eum qui vult eam delectari adiuuare. ¶ Secundum est multitudo tentationum. Quidam putant se esse desertos à Deo, quia non dat eis quietem à tentationibus: quum potius tẽtatio signum diuini amoris sit. Est enim eruditio filiorum Dei. *Iudic. 3.* Hæ sunt gentes, quas reliquit Deus, ut his erudiret Israël. *Prou. 13.* Qui diligit filium suum, insecrabit eum. Multiplicatio tẽtationum signum est quod aliquis de manibus temptationum euaserit. Dum aliquis est in carcere, vnicum habet custodem vel duos: si verò euaserit, omnes cum insequuntur. Sic aliteram ex aliq

aliquis captus est à diabolo: nō tantū eum demones persequuntur, quantum quum euaserit. David: Domine, quid multiplicati sunt, qui tribulāt me? Gre. Illos pulsare negligit, quos iure quieto possidere se sentit. Præterea quod videtur esse impugatio, potius est defensio: vt pater in Paulo, in quo impugatio castitatis erat defensio humilitatis. 2. Cor. 12. Ne magnitudo reuelationū extollat me, datus est mihi stimulus carnis meæ. Tertium est, frequēs casus, vel recidiuatio. Sed fatū est credere infirmitatem humanā plus posse cadēdo, quā Dei virtutē releuādo. Frequēs casus quum ad humilitatē valeat: quodāmodo facit, vt homo ad fortitudinē accedat. Humilitas enim triūphare facit, sicut superbia facit corruere. Vnde Ber. super Cant. Superbia siue iam existens: siue nondū, semper erit causa subtractæ gratiæ. Nūquid qui humilibus dat gratiā, humili aufert datā? Humilitas Deo dat gloriam: & ideo per cōsequens super eū ponit pugnam. Etisdē enim est gloria victoriæ, & pondus pugnæ. Superbus præsumit, ideo cadit, humilis in Deo cōfidit, ideo vincit. Peccatus præ ceteris cecidit, qui præ ceteris præsumpsit. Quartū est nimia tristitia. Prou 15. in mœrore animi deicietur spiritus. Deicietur, inquā, in profundū desperationis. Eccl. 14. Felix qui non habuit animi tristitiam, & nō excidit à spe sua. Ideo nō est continue habenda memoria peccatorū: nec continue cogitanda Dei iustitia: imò quandoq; respirandū est in Dei misericordia. Gre. Cōsiderantes quōd Deus pius sit, peccata vestra nolite negligere. Considerantes quōd iustus sit, nolite desperare. Idem: Oportet etiā de Dei semper nos miseratione cōsidere, & de nostra infirmitate formidare. Isidorus: Benignus est Deus, & seuerus tantū benignus esset, eius benignitatem contēneremus: si tantum seuerus, desperaremus. Et notandū quōd ea quæ dāt occasionē desperationi, aduersantur spei: quæ verò spē adiuuant, de quibus dictum est prius, remedia sunt cōtra desperationem.

De rebus sperandis, & descriptione beatitudinis. De 12. quibus cognosci potest magnitudo futuræ gloriæ. De 12. fructibus ligni vite. De multiplici materia gaudij futuri, de differentia futuri gaudij ad præsens, & de 12. cognitionibus intellectus per 12. stellas quæ sunt in corona sponsæ.

CAP. V.

Vnc dicendū de rebus sperandis, quæ sunt gloria animæ, & gloria corporis. De quibus Esa. 61. In terra sua duplicia possidebūt. Et Prou. vlti. Omnes domestici eius vestiti sunt duplicibus. Hæ sunt duæ stolæ: quarum vnā iā habent sancti, & alteram expectāt. Apoc. 6. Datz sunt illis singulæ albæ stolæ, &

dictum est illis, vt requiescerent adhuc tempus modicū, donec compleantur cōserui eorū. In his duabus stolis beatitudo attribuitur. Beatitudo verò est, vt ait Boët. status omnī bonorū congregacione perfectus. Idem: perfecta felicitas est, quicquid velle adesse, & omne quod nolis abesse. Aug. in lib. de moribus ecclesiasticis: Beata vita est, quum id quod est hominibus optimū, & amantur & habetur. Item Aug. in Enchiridio: Ille beatus est: qui omnia quæ vult habet: nec aliquid vult quod non decet.

¶ *D. xij. que valere possunt ad cognoscēdū magnitudinē future gloriæ.*
 Duodecim sunt quibus cognoscitur, quā magna erit gloria fidelium, licet hic humiles sint & abiecti. ¶ Primum est hoc, quod Deus ita chare vendit gloriam istam etiam amicis suis. Petrus emit eam martyrio crucis. Paulus amputatione capitis. Et verisimile est, quod ipse nō deceperit eos, cū sit amicus fidelissimus: imò quod plus est, ipsemet emit gloriam istam charissimè amicis suis, scilicet crucis ignominia. Vnde verisimile est ineffabiliter magnā esse gloriam illam quā Christus pro nostra ignominia emit. Secundum est gloria pulchritudinis, quam videmus in inferioribus creaturis, quā domino placet decorare eas. Liliū in hyeme vile apparet, & quasi nullius pulchritudinis. in æstate verò cū domino placet decorare illud, mirabile est pulchritudinis. Idē videmus in pratis Matt. 6. Considerate haec agri quomodo crescunt. Et subditur: Dico autem vobis, quoniam niam nec Salomō in omni gloria sua coopertus est sicut vestis ex istis. Et post: Si fœnum agri quod hodie est, & cras in fornacem mittitur. Deus sic vestit, quāto magis vos modicæ fidelitatis est, gloria pulchritudinis. quā videmus in his quæ sapientia artificū sunt. Videmus enim, quod ex lignis, & lapidibus, & metallis, quæ quādo de terra sumuntur, parvam habent pulchritudinem, sunt opéra miræ pulchritudinis: vt patet in gloria Salomonis. 3. Reg. 10. Videns regina Saba omnem sapientiam Salomonis, & domum quam edificauerat, &c. non habebat spiritum. Quam ergo gloriam habebūt amici Dei: cum Deus querit eos decorare, secundum magnitudinem sapientiarum. Quartò, potest apparere magnitudo istius gloriæ ex verbis scripturarum, quibus Deus reuelavit eam: vt est illud Esa. 64. Qui non vidit, Deus absque te, quæ preparasti expectantibus tuis. 1. Corin. 2. Oculus non vidit, nec auris audivit, nec in corde hominis ascendit quæ preparavit Deus his qui diligunt eū. Et Rom. 8. Non sunt condignæ passiones huius temporis ad futuram gloriam, quæ reuelabitur in nobis. Et 1. Corin. 4. Id quod in presentibus

momentaneum, & leue tribulationis, supra modum in sublimitate eternæ gloriæ pondus operabitur in nobis. Genes. 15. Ego sum merces tua magna nimis Exo. 33. ait Moyses ad dominum; Ostende mihi gloriâ tuam. Qui respōdit ei, Ostendā tibi omne bonum. Prouerb. 11. Desiderium iustorum omne bonū. Dauid; Nimis honorati sunt amici tui Deus. ¶ Quinto potest apparere magnitudo gloriæ, per hoc quod legitur Matt. 17. in transfiguratione domini factum, quod respēdit facies eius sicut sol, & vestimenta eius facta sunt alba sicut nix. Voluit enim ibi dominus ostendere gloriā quā habitura sunt corpora nostra in resurrectione. ¶ Sexto honor quē contulit Christus cruci quæ ei seruauit. Aug. super Psal. Crux de pœntis latronū trāsuiit ad frontes imperatorum. Quid faciet Deus fidelibus suis, qui tantum honorē contulit tormētis suis? Ambr. super Beati immaculati: Si opprobrium tuū gloria est, domine Iesu, quāta est gloria tua? Tūc igitur participatione gloriæ quid erimus, cuius sumus opprobrio gloriosi? ¶ Septimo honor quo Christus honorat sanctos suos modō in terris. Maior enim reuerētia exhibetur pulueribus vel ossibus sanctorum, vel etiam panniculis quibus induti fuerūt, quā exhibetur maximis principibus huius mundi. Vnde verisimile est quod multū sit eos honoraturus in cælis qui facit eos tātum honorari in terris. ¶ Octauo, per hoc quod gloria eorum erit similis gloriæ Dei. Iuxta illud 1. Ioan. 4. Filij Dei sumus, sed nondū apparet quid erimus: sed quum apparuerit, scimus quoniā similes ei erimus: Verisimile est quod creatura illa quæ in naturalibus similis Deo extitit, & operādo dominū imitata est, multum debeat decorari, quum Deo in gloria assimilabit. Rom. 8. Quos prædestinauit conformes fieri imaginis filij sui. ¶ Nonō, locus in quo Christi benignitas vult eos esse. Ioan. 12. Vbi ego sum, illic & minister meus erit. Et eiusdem 17. Pater, quos dedisti mihi, volo ut vbi sum ego, & illi sint mecum, ut videant claritatē meam. Luc. 22. Et ego dispono vobis, sicut disposuit mihi Pater meus regnū, ut edatis & bibaris super mensam meā. ¶ Decimo, quod regnū habebunt. Matt. 25. Venite benedicti Patris mei, percipite regnum, &c. Apoc. 22. Et regnabit in secula seculorum. ¶ Undecimo, coronæ pretiositas. In Psal. Posuisti in capite eius coronā de lapide pretioso. Lapis iste pretiosus, Deus est. Hæc est illa pretiosa margarita, quam qui inuenit, vedit omnia quæ habet, & emit eam. Matt. 13. circa coronā istam non solū attende lapidis valorē, sed & splendorē. Est enim splendor gloriæ. Heb. 1. Qui quum sit splendor gloriæ.

oculus visu, nec auris auditu. Eccle. 1. Sed tunc in bonis implebitur desiderium tuum. In Psal. Satiabor cum apparuerit gloria tua. Esa. 49. Non esument, neq; sitiēt amplius. Greg. Satiati desiderabimus, ne satietas generet fastidiū: & desiderantes satiabimur, ne cum anxietate sit desiderium. ¶ Quartū est libertas, ad quā faciūt corporis agilitas & subtilitas. ¶ Corpus enim nō detinebitur vel propria gravitate, vel alterius corpori oppositione. Aug. in lib. de ciuit. Dei. xxij. Vbi solet spiritus. bi erit protinus & corpus. ¶ Quintū est pulchritudo absq; defectu. Pulchritudo corporis consistit in claritate, & situ debito, & figura membrorū. Sap. 3. Fulgebunt iusti. Matt. Tunc iusti fulgebunt, sicut sol in regno Patris mei. Philip. 3. Saluatore expectamus dominū nostrū Iesum Christū, qui reformabit corpus humilitatis nostræ cōfiguratum corpori claritatis suæ. ¶ Sextū est impassibilitas, ad quam immortalitas, pertinet, Esa. 49. Nō cadet super eos sol, neq; vllus æstus. Esa. 25. Præcipitabit mortē in sempiternum. ¶ Septimū abūdantia sine indigentia. Deut. 8. Retū omnīū abundantiā perfrueris. Indic. 18. Tradet vobis Deus locū in quo nullius rei est penuria. Grego. Nihil exterius quod appetatur: nihil interius quod fastidiatur. ¶ Octauū est pax absq; perturbatione. ¶ Nonum securitas sine timore. Esa. 32. Sedebit populus meus in pulchritudine pacis: in tabernaculis fiducię, & in requie opulenta. Psal. Qui posuit fines tuos pacē. ¶ Decimū est cognitio absq; ignoratiā. 1. Cor. 13. Videmus nunc per speculū in æni-gmate: tunc autē facie ad faciē. Nūc cognosco ex parte, tūc autē cognosceā sicut & cognitus sum. ¶ Undecimū gloria absq; ignominia. Coloss. 3. Quum Christus apparuerit vita vestra, tūc & vos apparebitis cū ipso in gloria. ¶ Duodecimū est gaudium sine tristitia. Apoc. 7. Absterget Deus omnem lachryma ab oculis eorum. Item Esa. 25. Auferet dominus Deus omnem lacrymam ab omni facie, & opprobriū populi sui. Item Esa. 65. Oblitiōni enim traditæ sunt angustię priores. Et eiusdem lib. Letitiā sempiterna super capita eorum: gaudium & latitiā obtinebunt, & fugiet dolor & gemitus. Matt. 25. Intra in gaudiū domini tui. In verbo intrandi innuitur magnitudo gaudij, quod hominem vndique cinger. Ioan. 16. Iterum videbo vos, & gaudebit cor vestrum, & gaudium vestrum nemo tollet à vobis.

¶ Quod gaudium electorum proveniet quasi à sex partibus. Et notandū q̄ gaudiū electorū proveniet quasi à sex partibus. Primo à Beata Trinitate. Secūdo à loci amenitate. Tertio à iu-
stā societate. Quarto à corporis glorificatione. Quinto, ab in-

ferno. Sexto, à mūdo. De primo legitur Esa. 33. Regem in decore suo videbunt. Eccl. 11. Dulce lumen, & delectabile est oculis videre solem. In visione regis triplex gaudium erit eis. Primum erit in videndo faciem diuinam, quod erit summum gaudium. Aug. Si mali possent, mallent Deum in inferno videre, & in paradiso, quā extra pœnas Deū nō videre. Chryso. Ego multo gratius res quā gehenna est dico cruciatus remoueri, & abiici ab illa gloria: nec puto ita acerba esse gehēne incēdia, vt sunt illa quebus torquetur is qui arceretur à conspectibus Dei. Bernar. Recorra illud est verū, & solū gaudiū, q̄ non de creatura, sed de creatore concipitur, & quod quum possederis, nemo toller à te: cōparata omnis aliunde incunditas mœror est, omnis suauitatis dolor est, oē dulce amarū, omne decorū fœdū: omne postremo quodcūq; aliud delectare possit molestū, quā Dei bonitas in infinitū excedat omnē bonitatē creatā. Delectatio quę erit in perceptione immediata illius bonitatis, in infinitū melior erit quā in perceptione creatę bonitatis. In Psal. Faciē tuā domine requirā. Io. 17. Hęc est vita æterna, vt cognoscant te solū verū Deū, & quē misisti Iesum Christum. Et in Psal. illo: Qui regis illud triplicatur illud, Ostende faciē tuā. & salui erimus. Et super illud Psal. Ostendam illi salutare meū, dicit Glo. Hęc visio tota merces: visio qua Deus videtur faciē ad faciē, tertiuū est. Et iste paradysus (si dici potest) paradysorū: vt dicit Glo. super 2. Corinth. 12. Ibi beata vita in fonte viuo bibitur, & aliquid aspergitur huic humanę vitę. Dauid: Sitiuit anima mea ad Deum fontē viuū. Omnes delicia quę sunt in mūdo minimę guttę sunt, quę à fonte illo fluxerūt. Vt inimicis qui guttas illas in terra lingunt, fonte suauitatis cōtempserunt. Dereliquerunt me fontem aquę viuę. Minus sunt omnes delicia quę fuerunt in mundo, & erunt, vsque in diem iudicij respectu illius suauitatis, quā sit vna gutta aquę respectu totius maris: cūm tanta inueniatur delectatio in porticūla creaturę, quanta inueniatur in ipso creatore? Frater Guido Cuthus. Si diuinę bonitatis vestigiorum vestigia tantum habet suauitatis, quid habet ipse fons suauitatis Deus? August. 4. confes. Plus delectant, quā singula, si sentiri possent omnia, sed longe his melior qui fecit omnia. Secundum gaudium erit in videndo humanitatē Christi. Bern. Plenum prorsus omnium suauitatis dulcedine videre hominē hominis conditorē. Tertiuū gaudiū erit in consideratione vnionis humanę nature ad diuinam. Mirabile enim gaudium erit electis, quū agnoscent, &

frater eorū secundū carnē verē Deus est. Magnitudo hui⁹ gaudij potest perpēdi ex gaudio, quod solēt habere parentes cū filiis eorū sūt episcopi vel archiepiscopi. Tāta erit vnitas capitis, & membrorū, quod mēbra honorē sui capitis suū reputabūt: sicut caput hominis bona vel mala mēbris suis illata sua reputat.

Quod electis proueniet triplex gaudium ab amonitate loci.

Item à loci amonitate triplex gaudiū electis proueniet. Primò à claritate loci. Tob. 13. Beatus ero, si fuerint reliquie seminis mei ad videndā claritatem Ierusal. Apoc. 22. Nox vltā non erit. Et secundū Philosophum, ante corpus in quo est diuersitas luminis, est aliud supra, in quo est vniformitas luminis p totū. Illud corpus est cælū empyreū, in quo est lumē continuum. Secundò à loci puritate. Apocaly. 21. Non intrabit in eam aliquid coinquinatū, aut abominationem faciēs. Tertiò à loci latitudine. Baruch 3. O Israhel, quam magna est domus Dei, & ingens locus possessionis eius? Seneca: Ab vltimis litoribus Hispaniē vsq; ad Indos paucissimorū dierū spatū iacet, si nauē ferat vterus: at celestis illa regio per xxx. annos velocissimo syderi viā pręstat.

Quod electis proueniet triplex gaudiū ex societate aliorū saluatorū.

Item ex societate proueniet triplex gaudium. Primò ex multitudine. Apocal. 7. Vidi turbam magnam quam dinumerare nemo poterat. Secūdo ex nobilitate illius societatis in qua erit beata virgo, & angeli, & sancti, & sancta, qui omnes reges, & reginae erunt. Vnde filius Dei dicitur venisse de regalibus sedibus. Sapien. 18. Plus deberent homines laborare solum vt possent esse vna die cum beata Virgine, quam multi laborent pro æterna gloria. Hiero. ad Eustochium, egredere quaso paulisper de carcere, & papillione corporis, vt in ostio stans videas gloriam Dei petransire: præsentis laboris ante oculos tuos pingē mercedem, quam nec oculus vidit, &c. Qualis erit illa dies, cum tibi Maria mater Domini choris occurrēt comitata virginis, cum post rubrum mare submerso cū suo exercitu Pharaone, tympanum tenens præcinet responsuris, Cantemus Domino: gloriose enim honorificatus est, &c. Tertiò de amicabilitate societatis illius. Tanta enim charitas inter eos, quod gaudia aliorum sua reputabunt. Esa. 31. Dixit Dominus cuius quis in Sion, & caminus eius in Ierusalem. Propter magnam charitatem hereditas illa omnibus vna est, singulis tota, iuxta verbum Greg.

Quod electis proueniet quadruplex gaudium ex corpore glorificato.

Item electis à corpore glorificato quadruplex proueniet

gaudium. Primum, à corporis pulchritudine. Secundum, ab eius subtilitate. Tertium, ab eius agilitate. Quartum, ab eius impassibilitate. Primum erit in corpore respectu eius quod erit iuxta se: vt scilicet alia corpora glorificata in aspectu eius delectentur. Secundum respectu eius quod erit infra se: vt scilicet corpora inferiora corpori glorificato cedant. Tertium, respectu eius quod erit supra se, vt ad spiritum suum perfectam possit habere obedientiam. Quartum, ad id quod erit contra se, ne ab aliquo possit lædi.

¶ *Quòd electis proueniet triplex gaudium ab inferno.*

Item ab inferno triplex gaudium electis proueniet. Primum ex hoc quòd infernū euaserūt. Secūdo, ex hoc q̄ hostes eorum cruciabūtur ibi. Psal. Lætabitur iustus cūm uiderit vindictam. Tertio, ex hoc quòd peccatū quod maxime nocuit hominibus clausum erit in inferno. Post diē iudicij erit in inferno peccatū quasi in proprio loco: non enim poterit remanere neque in celo, neque in terra, quin ad vltimū descendat in infernum.

¶ *Quòd à mundo proueniet electis triplex gaudium.*

Item à mundo proueniet electis triplex gaudium. Primum ex hoc quòd à pœnali miseria huius exilij liberati erūt. Betan. Transire de morte ad vitam, vita gaudiū duplicat. Verissimum est q̄ multū gaudeat de hac liberatione qui dicebat: Heu mihi quia incolatus meus prolōgatus est. Secūdo, de hoc q̄ à naufragio liberati erūt. Si naufragi qui de mari exierūt tantū gaudēt: verissimile est q̄ multū gaudeant qui tot naufragia p̄tulerūt à mari huius mūdi periculossimo euaserūt. Ber. Periculū p̄tulerūt transeuntū raritas & pereuntū multitudo. In mari Malia de quatuor nauibus vix vna ad portū salutis peruenit. Tertio, ex hoc q̄ quū ipsi tāta infirmitatis essent, tamē de tāto hoste triumphauerūt. Job 41. Non est potestas super terrā que cōparetur ei, factū est vt nullū timeret. Nos sum⁹ vt locustę, hostes nostros gigantes. Aug. in lib. Conf. Quāto, inquit, maius periculū fuit p̄tulerūt tāto est gaudiū maius in triūpho. Sic est in nauigātib⁹. Nā post pericula & misericordias naufragij, exultāt nimis quā nā timuerūt nimis. ¶ De gloria futura dicit Aug. in li. de Ciuitate Dei, Quāta erit felicitas, vbi nullū erit malū, nullū latēbit malum: vacabitur Dei laudibus, qui erit omnia in omnibus. Nec quid aliud agatur, vbi nec vlla desidia cessabitur, nec vlla indigentia laborabitur. Nescio. Itē in eodē: Vera ibi gloria erit, nec laudātis errore q̄sq̄uā, nec adulatione laudabitur. Verus

nor qui nulli negabitur digno, nulli deferetur indigno: sed nec ad eum ambiet vllas indignus. Vera pax, vbi nihil aduersi nec à seipso, nec ab aliquo patierur. Præmiū virtutis erit ipse qui virtutē dedit: eique seipsum, qui melius, & maius nihil esse posset, promittit. Ipse finis erit desideriorum nostrorū qui sine fine videbitur, sine fastidio amabitur, sine fatigatione laudabitur. Idē in codē: In illa ciuitate magnū bonū in se videbit, quod nulli superiori nullus inferior inuidebit: sicut nūc nō inuident archangelis angeli ceteri, tanquā nollet vnusquisque esse quod non accepit, quum nec in corpore vult oculos esse qui est digitus: Idē: Ibi vacabimus & videbimus, videbimus & amabimus, amabimus & laudabimus. Ecce quid erit in fine sine fine. Nā quis alius noster est finis, nisi peruenire ad regnū cuius nullus est finis? Itē Aug. loquens de summo bono: Qui hoc bono fruetur, quid erit illi, & quid nō erit? Erit quicquid volet: quicquid nolet nō erit. Item Ber. loquēs de caelesti ciuitate: O ciuitas caelestis, māsto secura, patria continens totum quod delectat, populus sine murmure, incolæ quieti, homines nullam habentes indigentiam. O quam gloriosa dicta sunt de te Ciuitas Dei.

Quod gaudium futurum differt à presenti in multis.

Et notandū q̄ gaudium futurum à præsentī differt in hoc, q̄ ipsum est plenū gaudiū & perfectum. Io. 16. Petite & accipietis, ut gaudiū vestrū sit plenū. 1. Cor. 13. Cū venerit q̄ perfectum est, euacuetur quod ex parte est. Itē gaudium futurum est securū. Aug. in lib. de moribus ecclesiæ: Summū bonū tale esse debet q̄ non amittat homo inuitus: quippe nemo potest confidere de tali bono q̄ sibi eripi posse sentit: etiam si retinere illud amplectique voluerit: quisquis enim de bono quo fruetur nō cōfidit, in tanto timore amittēdi beat⁹ esse quis potest? Itē gaudiū futurū est purū gaudiū, cū hic dolore rīsus misceatur. Pro. 14. Esa. 25. Auferet Dominus omnē lacrymā &c. Hęc tria insinuātur Esa. 25. Vbi sic legitur: Faciet Domin⁹ exercituū omnibus populis in mōte hoc conuiuīū pinguiū, conuiuīū vindemiæ pinguiū medullatorum, vindemiæ defecata. In pinguedine, intellige plenitudinē: in medulla, securitatē quā intra ossa absconditur: in defecatione, puritatē. Cōuiuīū illud est cœna magna de qua legitur Luca 14. quā Deus pater ab æterno præparauit: Filius verō secula addidit: gaudiū scilicet, q̄ erit in aspectu humanæ naturæ quā assumpsit: Spiritus sanctus pigmenta suauitatis ministrat: Ipse est fluuus nectare⁹ Ictificās ciuitatē Dei. Ps. Torrete voluptatis rīq̄ potabis eos. Sola inuitatio huius cœnæ beatū reddit.

Apocal. 19. Beati qui ad cœnā nuptiarū Agni vocati sunt. In hac cœna est vnum ferculū q̄ solū sufficeret. Io. 14. Domine ostende nobis patre, & sufficit nobis. Solus odor huius cœnæ quæ datur sanctis presentiri, plus valet quàm totum gaudium mundanum.

¶ De triplici materia gaudij electorum, & xij. cognitionibus interitis per xij. stellas corona mulieris in Apocalypsi.

Item notandum quòd triplex materia illius gaudij intimatur nobis. Num. 13. in fructibus illis quos attulerunt exploratores in terra promissionis, qui fuerunt ficus, vua, & malogranata. In hac dulcedinē deitatis intellige. Prouer. 17. Qui seruat ficū, comedet fructus eius: & qui custos est Domini sui, glorificabitur. Vua, Christi humanitatē in torculari crucis expressam. In malogranatis, sanctorū ordinatā societate. Ordinātē enim se habent grana in malogranato. Itē Apoc. 12. insinuatur nobis gaudium in corona xij. stellarū, quæ erat in capite mulieris. Duodecim stelle sunt xij. cognitiones quæ electos latificabūt: tres pertinet ad Patrē, & Filiū, & Spiritum sanctū, & nouē ad nouē cœnes beatorū spiritū. Vel has xij. stellas intellige tres doctores, scilicet Dei visionem, eiusdē dilectionē, & boni excellentissimi vel arduissimi cōprehensionē, quæ cōprehensio gloriosissima est: & quatuor doctores corporis, scilicet claritatē vel potius puritatem, simplicitatē, subtilitatem, agilitatem, impassibilitatem, & fortitudinem quinque sensuum. Secundum quosdam tertia dos est delectatio quæ est effectus visionis, & amoris.

¶ De diuersitatibus spei, quæ detestabilis est ex quatuor, & cōmuniabilis ex tribus. CAPVT VI.

Notandum est ergo quòd est spes detestabilis, & est spes inmedabilis. Spes detestabilis quadruplex est. Prima est mendax. Secūda, presumptuosa. Tertia est vana. Quarta, mendax. Prima est, quæ Deum ideo offendit, quia de magnitudine misericordiæ eius confidit. Vnde Ber. in sermo. Est infidelitas fiducia solius vtiq; maledictionis capax, quā videlicet in spe speramus. Hac peccat in bonitatē Dei Ro. 2. An diuitias bonitatis eius, & paciētiæ & longanimitatis cōtemnis? Secūda est quæ quis sperat se facturū quū voluerit quæ vires eius excedit, ut aliquis præsumit se cōuersurū à malis suis quū voluerit. Eccl. 19. Repromissio nequissima multos perdidit. Spes vana est fiducia ponenda in creatore, in creatura ponitur. De quo reuertit supra, 5. c. in eo tracta. Esa. 55. Cōfident in nihili. Spes falsa est quum quis sperat quod futurum nō est: ut quum quis promittit sibi longam vitā, qui citò moriturus est, ut ille cui dicitur

Sicut hac nocte repetent animā tuā. Luc. 12. Esa. 29. Posuimus
 mēdaciū spem nostrā. ¶ Ad hoc quōd spes cōmendabilis sit,
 tria operantur. Primum est, si in solo Deo ponatur. Hester 14.
 Exaudi vocē illorum qui nullam aliam spem habent. Secundū,
 si assit meritū, vnde quod speratur, præsūmatur. Ber. super Cā-
 tica: Intēgra ecclesiæ consolatio quā nō solum quid sibi sit ex-
 pectandū, sed vnde sit præsūmendū, nouerit. Tertiū, si in tribu-
 latione spes non deficit, sed vires suas ostēdit. Iob. 13. Etiā si ce-
 diderit super me, in ipso sperabo. In Psalm. Si exurgat aduersum
 me praeliū, in hoc ego sperabo. Item notādum quōd est spes pri-
 mae authoritatis, quae in solo Deo ponēda est. Et est spes suffra-
 gii, quae ponēda est in sanctis, in quantum sunt amici Dei. Spes
 quae in solo Deo ponitur, subdiuidi potest in spē veniæ, gratiæ,
 & gloriæ. Spes verò gloriæ subdiuidi potest in expectationem
 gloriæ animæ, & gloriæ corporis, de quibus prius dictum est.

SECVNDAE partis principalis de tribus
 virtutibus Theologicis, Tractatus IIII.

De charitate.

CAP. I.

Charitatis descriptiones primò ponēdae sunt. Secūdo,
 commendationi eius insisteretur. Tertiò, ageretur de di-
 lectione Dei. Quarto, de dilectione proximi. Quintò,
 de ordine charitatis. Sexto, de his quae aduersantur
 charitati. Septimò, de gradibus diuersis ipsius. ¶ Notandum
 ergo quōd charitas est finis præcepti de corde puro, & consci-
 entia bona, & fide nō ficta. 1. Ti. 1. Vbi dicit gl. Hic definit Aposto-
 lus charitatē. Charitas est finis, in quā, consummationis, nō cō-
 sumptionis. Plenitudo enim legis est dilectio. Ro. 13. Aug. Legis
 & omnium diuinarū scripturarum plenitudo est dilectio rei qua
 fruendū est, & rei quae nobiscū ea se frui potest, id est Dei & pro-
 ximi. Idē: Ille sanctē & iustē viuit, qui ordinatā habet dilectio-
 nem, aut diligit quā nō est diligendū, aut nō diligit quā est dili-
 gendū, aut aequē diligit quod minus vel amplius diligendū est,
 aut minus vel amplius quod aequē diligendū est. Idem: Si nō vo-
 les omnes paginas perscrutari, omnia inuolucra sermonū evo-
 lute, omnia secreta scripturarū penetrare, tene charitatē vbi pē-
 dent omnia. Idē in lib. de disciplina Christiana: Vt nemo excu-
 sationē habeat in die iudicij, voluit Deus, sicut scriptū est, con-
 summare & abbreviare verbū super terrā. Hoc ipsū verbū con-